

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

**ΥΠΟΘΕΣΗ ΤΖΟΥΒΑΡΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ
ΚΑΤΑ ΕΛΛΑΔΟΣ**

(Αριθμός προσφυγής 26360 / 14)

Απόφαση

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

29^η Σεπτεμβρίου 2022

Η απόφαση είναι οριστική. Ενδέχεται να υποστεί αλλαγές ως προς την μορφή

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Στην υπόθεση Τζουβάρας και Άλλοι κατά Ελλάδος

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (πρώτο τμήμα) συνεδρίασαν σε Τμήμα συγκείμενο εκ των :

Krzysztof Wojtyczek

Πρόεδρο

Erik Wennerström

Ιωάννη Κτιστάκι

Δικαστές και

Liv Tigerstedt

Αναπληρώτρια Γραμματέα Τμήματος

Έχοντας υπ' όψιν την υπ' αρ. 26340/14 προσφυγή κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας του κ. Δημητρίου Τζουβάρα, της κας Αναστασίας Τζουβάρα και της κας Παναγιώτας Τζουβάρα (« οι προσφεύγοντες »), υπηκόων αυτού του Κράτους, εισαχθείσα την 28^η Μαρτίου 2014 ενώπιον του Δικαστηρίου δυνάμει του άρθρου 34 της Συμβάσεως Προστασίας των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (« η Σύμβαση »),

Έχοντας υπ' όψιν την απόφαση να τεθούν υπ' όψιν της Ελληνικής Κυβερνήσεως (« η Κυβέρνηση »), οι αφορώσες το άρθρο 6 § 1 της Συμβάσεως και το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Συμβάσεως αιτιάσεις,

Έχοντας υπ' όψιν τις παρατηρήσεις των διαδίκων,

Αφού συνεσκέφθη εν συμβουλίω την 6^η Σεπτεμβρίου 2022,

Εκδίδει την κάτωθι απόφαση, υιοθετηθείσα κατά την ως άνω ημερομηνία :

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.- Η προσφυγή αφορά τον καθορισμό αποζημιώσεως λόγω απαλλοτριώσεως εδαφικού τεμαχίου ιδιοκτησίας των προσφευγόντων. Οι ενδιαφερόμενοι αιτιώνονται παραβίαση των δικαιωμάτων τους τα οποία διασφαλίζονται από το άρθρο 6 § 1 της Συμβάσεως και το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Συμβάσεως.

ΕΥΘΥΜΙΑ ΠΑΠΑΜΑΥΡΟΥ

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ (Α.Μ. 106)

ΑΙΟΛΟΥ 102 – 105 64 ΑΘΗΝΑ

T. 6972330099 – 210 3390274

e.papamavrou@hotmail.com

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

- 2.- Οι προσφεύγοντες εγεννήθησαν αντιστοίχως το 1938, το 1964 και το 1968 και είναι κάτοικοι Αγίου Δημητρίου (Πέτα Νομού Άρτας). Εξεπροσωπήθησαν από τον κ. Γ. Γκεσούλη, δικηγόρο Θεσσαλονίκης.
- 3.- Η Κυβέρνηση εξεπροσωπήθη από τον αντιπρόσωπό της, Μ. Κ. Γεωργιάδη, Νομικό Σύμβουλο του Κράτους.
- 4.- Διά της από 31^{ης} Δεκεμβρίου 2002 κοινής υπουργικής απόφασεως τους, ο υπουργός Οικονομίας και ο υπουργός Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων εκίνησαν διαδικασία απαλλοτριώσεως εδαφικού τμήματος συνολικής επιφανείας 627992 m² με σκοπό την βελτίωση της Εθνικής Οδού Ρίου-Αντιρρίου. Μεταξύ των απαλλοτριωθείσων εκτάσεων περιλαμβάνετο και αυτή των προσφευγόντων, το εμβαδόν της οποίας ανήρχετο σε 348 m² και τμήμα της οποίας, ήτοι 225 m² εθεωρήθη ωφελουμένη παρόδιος ιδιοκτησία από την κατασκευή του έργου (Ν. 653/1977) και, κατά συνέπειαν, υποκειμένη σε «αυτοαποζημίωση» δυνάμει της πράξεως απαλλοτριώσεως.
- 5.- Την 30^η Απριλίου 2004 το Δημόσιο υπέβαλε στο Πρωτοδικείο Άρτας αίτηση καθορισμού προσωρινής αποζημιώσεως λόγω απαλλοτριώσεως εδαφικού τμήματος και των επικειμένων συστατικών αυτού. Η ακροαματική διαδικασία έλαβε χώρα την 1^η Οκτωβρίου 2004. Διά της υπ' αρ. 798/2004 από 12^{ης} Νοεμβρίου 2004 αποφάσεώς του, το δικαστήριο καθόρισε το ύψος της αποζημιώσεως.
- 6.- Την 25^η Απριλίου 2005 το Δημόσιο υπέβαλε αίτηση στο Εφετείο Ιωαννίνων με σκοπό τον προσδιορισμό οριστικής αποζημιώσεως λόγω απαλλοτριώσεως. Ειδικότερα, ητήσατο από το Εφετείο την μη χορήγηση ειδικής αποζημιώσεως για το μη απαλλοτριωθέν έδαφος όπου έκειτο το ανήκον στους προσφεύγοντες επικείμενο στον βαθμό κατά τον οποίο το έργο δεν είχε επιπτώσεις στην οικιστική χρήση του κτίσματος.
- 7.- Την 13^η Σεπτεμβρίου 2005 οι προσφεύγοντες υπέβαλαν ανταγωγή αιτούμενοι, μεταξύ άλλων, από το Εφετείο να μην τους αναγνωρίσει την

ιδιότητα των ωφελουμένων από το έργο παροδίων ιδιοκτητών και να τους επιδικάσει αποζημίωση για την απαλλοτριωθείσα έκταση που υπόκειται σε αυτοαποζημίωση. Επί πλέον, ητήσαντο από το εφετείο να τους επιδικάσει χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης υποστηρίζοντας ότι είχε καταστεί αφόρητος ο βίος στο κτίσμα τους συνεπεία της απαλλοτριώσεως.

8.- Την 21^η Σεπτεμβρίου 2005 το Εφετείο εξήτασε την υπόθεση και την 19^η Ιανουαρίου 2006 διά της υπ' αρ. 33/2006 προσωρινής αποφάσεώς του, διέταξε την διενέργεια πραγματογνωμοσύνης επί της αξίας του απαλλοτριωθέντος γεωτεμαχίου και της απομειώσεως των εναπομενόντων τμημάτων και προέβη στον διορισμό πραγματογνωμόνων.

9.- Μετά το πέρας της πραγματογνωμοσύνης, την 5^η Νοεμβρίου 2008, το Εφετείο εξήτασε εκ νέου την υπόθεση. Διά της υπ' αρ. 225/2009 από 29^{ης} Ιουνίου 2009 αποφάσεώς του εκήρυξε απαράδεκτο την ανταγωγή με την αιτιολογία ότι η τελευταία ήγειρε ζητήματα διακριτά από εκείνα της αρχικής αιτήσεως του Δημοσίου, τα οποία αφορούσαν αποκλειστικώς τον προσδιορισμό οριστικής αποζημιώσεως λόγω απαλλοτριώσεως. Εξετίμησε, εξ άλλου, ότι ο κρίσιμος χρόνος κατά τον οποίον έπρεπε να καθορισθεί το ποσόν της οριστικής αποζημιώσεως ήταν εκείνος της συζητήσεως ενώπιον του Πρωτοδικείου (1^η Οκτωβρίου 2004), δεδομένου ότι δεν είχε ακόμη παρέλθει έτος μεταξύ αυτής της ημερομηνίας και εκείνης της πρώτης ακροαματικής διαδικασίας ενώπιον του Εφετείου (21^η Σεπτεμβρίου 2005). Επιπροσθέτως, το Εφετείο όρισε το ποσόν της οριστικής αποζημιώσεως της απαλλοτριώσεως εις 8610 Ευρώ για το μη υποκείμενο εις αυτοαποζημίωση εδαφικό τμήμα (123m² x 70 Ευρώ) και, επίσης, επεδίκασε ειδική αποζημίωση εξ 6840 Ευρώ (570m² x 12 Ευρώ) προς συμψηφισμό της απομειώσεως της αξίας εδαφικής εκτάσεως και εξ 70000 Ευρώ για απομείωση της αξίας του επί του μη απαλλοτριωθέντος τμήματος επικειμένου. Επεσήμανε, ειδικότερα, ότι το έργο είχε επιφέρει μείωση της οικιστικής χρήσεως της γης και ότι το εν λόγω ακίνητο είχε

υποστεί απομείωση της αξίας του επειδή δεν είχε πλέον δυνατότητα προσβάσεως στο έργο (την Εθνική Οδό) και ήτο εκτεθειμένο στην ατμοσφαιρική και ηχητική ρύπανση συνεπεία της λειτουργίας του έργου. Τέλος, απέρριψε την αίτηση των προσφευγόντων για χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης με το σκεπτικό ότι τοιαύτη ζημία δεν εντάσσεται στην αρχή της πλήρους αποζημιώσεως κατά την έννοια του Συντάγματος.

10.- Την 17^η Ιουνίου 2010 οι προσφεύγοντες υπέβαλαν αίτηση αναιρέσεως. Πρώτον, υπεστήριξαν ότι ο κρίσιμος χρόνος (ήτοι η 1^η Οκτωβρίου 2004), τον οποίον έλαβε υπ' όψιν το Εφετείο για τον υπολογισμό του οριστικού ύψους της αποζημιώσεως δεν ανταπεκρίνετο στην αξία του αγαθού τους κατά την ημερομηνία της ακροάσεως επί της ουσίας της υποθέσεως η οποία έλαβε χώρα ενώπιόν του (ήτοι 5^η Νοεμβρίου 2008). Δεύτερον, εθεώρησαν ότι το Εφετείο, το οποίο είχε κηρύξει απαράδεκτο την ανταγωγή τους, είχε υιοθετήσει λίαν τυπολατρική ερμηνεία του άρθρου 20 § 5 του Κώδικος Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων Ακινήτων. Τρίτον, υπεστήριξαν ότι το Εφετείο απέρριψε άνευ αιτιολογίας της αποφάσεως του, τις εκθέσεις των υπ' αυτού διορισθέντων πραγματογνωμόνων και τους επεδίκασε ειδική αποζημίωση η οποία δεν ήτο ευλόγως ανάλογος προς την αξία του επί του μη απαλλοτριωθέντος τμήματος κειμένου κτίσματος. Τέλος, αιτιώνται εσφαλμένη απόρριψη της αξιώσεώς τους προς χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης.

11.- Διά της υπ' αρ. 1061/2013 από 30^{ης} Μαΐου 2013 αποφάσεώς του, ο Άρειος Πάγος απέρριψε εν τῷ συνόλῳ τους λόγους αναιρέσεως των προσφευγόντων, επιβεβαιώνοντας κατά την ουσία τους λόγους που προέβαλε το Εφετείο. Προκειμένου περί του κρισίμου χρόνου, ο Άρειος Πάγος αναφερόμενο στην υπ' αρ. 14/2011 από 29^{ης} Σεπτεμβρίου 2011 απόφασή του υπομινύσκει ότι προκειμένου να εξακριβωθεί η παρέλευση ή μη έτους από την συζήτηση για τον προσωρινό προσδιορισμό

αποζημιώσεως, η ημερομηνία αναφοράς ήτο η της συζήτησεως της υποθέσεως ενώπιον του Εφετείου και όχι η της εξετάσεως της υποθέσεως κατ' ουσίαν. Τέλος, ο Άρειος Πάγος απέρριψε την αιτίαση ότι το Εφετείο είχε προσδιορίσει ασήμαντο ειδική αποζημίωση προς αντιστάθμιση της απομειώσεως της αξίας του επί του μη απαλλοτριωθέντος τμήματος κειμένου κτίσματος χωρίς να λάβει υπ' όψιν τις εκθέσεις πραγματογνωμοσύνης, διευκρινίζοντας ότι δεν δύναται να θέσει εν αμφιβόλω την ουσιαστική εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών εκείνης της δικαιοδοσίας.

ΣΧΕΤΙΚΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

12.- Το άρθρο 17 § 2 του Συντάγματος έχει ως :

«Κανένας δεν στερείται την ιδιοκτησία του, παρά μόνο για δημόσια ωφέλεια που έχει αποδειχθεί με τον προσήκοντα τρόπο, όταν και όπως ο νόμος ορίζει, και πάντοτε αφού προηγηθεί πλήρης αποζημίωση, που να ανταποκρίνεται στην αξία την οποία είχε το απαλλοτριούμενο κατά το χρόνο της συζήτησης στο δικαστήριο για τον προσωρινό προσδιορισμό της αποζημίωσης. Αν ζητηθεί απευθείας ο οριστικός προσδιορισμός της αποζημίωσης, λαμβάνεται υπόψη η αξία κατά το χρόνο της σχετικής συζήτησης στο δικαστήριο. Αν η συζήτηση για τον οριστικό προσδιορισμό της αποζημίωσης διεξαχθεί μετά την παρέλευση έτους από τη συζήτηση για τον προσωρινό προσδιορισμό, τότε για τον προσδιορισμό της αποζημίωσης λαμβάνεται υπόψη η αξία κατά το χρόνο της συζήτησης για τον οριστικό προσδιορισμό (...) »

13.- Οι σχετικές διατάξεις του Κώδικος περί Απαλλοτριώσεων (Ν. 2882 / 2001), στην ισχύουσα εκδοχή τους κατά τον χρόνο των γεγονότων, προέβλεπαν :

Άρθρο 13

« 1. Η αποζημίωση πρέπει να είναι πλήρης και να ανταποκρίνεται στην αξία του απαλλοτριωμένου ακινήτου κατά το χρόνο της συζήτησης ενώπιον του δικαστηρίου για τον προσωρινό προσδιορισμό της αποζημίωσης ή, σε περίπτωση απευθείας αίτησης για οριστικό προσδιορισμό, κατά το χρόνο της συζήτησης για τον προσδιορισμό αυτόν. Αν η συζήτηση για τον οριστικό προσδιορισμό της αποζημίωσης διεξαχθεί μετά την παρέλευση έτους από τη συζήτηση για τον

προσωρινό προσδιορισμό, τότε για τον προσδιορισμό της αποζημίωσης λαμβάνεται υπόψη η αξία κατά το χρόνο συζήτησης για τον οριστικό προσδιορισμό.

Ως κριτήριο για την εκτίμηση της αξίας του απαλλοτριωμένου ακινήτου λαμβάνονται υπόψη, ιδίως, η αξία που έχουν κατά τον κρίσιμο χρόνο παρακείμενα και ομοειδή ακίνητα, που προσδιορίζεται κυρίως από την αντικειμενική αξία, τα τιμήματα σε συμβόλαια μεταβίβασης κυριότητας ακινήτων, τα οποία συντάχθηκαν κατά το χρόνο της κήρυξης της απαλλοτρίωσης, καθώς και η πρόσδοδος του απαλλοτριωμένου.

2. Ενδεχόμενη μεταβολή της αξίας του απαλλοτριωμένου μετά τη δημοσίευση της πράξης της απαλλοτρίωσης και μόνο εξαιτίας της δεν λαμβάνεται υπόψη. Επίσης δεν υπολογίζεται ανατίμηση προερχόμενη από ενέργειες του ιδιοκτήτη στο απαλλοτριούμενο που έγιναν μετά την οριζόμενη από το άρθρο 3 ανακοίνωση της απαλλοτρίωσης και μόνο εξαιτίας αυτής.

(...)

4. Εάν απαλλοτριωθεί τμήμα ακινήτου με αποτέλεσμα η αξία του τμήματος που απομένει στον ιδιοκτήτη να μειωθεί ή το τμήμα αυτό να γίνει άχρηστο για τη χρήση που προορίζεται, με την απόφαση προσδιορισμού της αποζημίωσης για το απαλλοτριούμενο τμήμα προσδιορίζεται και ιδιαίτερη αποζημίωση για το τμήμα που απομένει στον ιδιοκτήτη, η οποία καταβάλλεται μαζί με την αποζημίωση για το απαλλοτριούμενο. »

Άρθρο 20

« 5. Εάν ασκηθεί παραδεκτός αίτηση, εκείνος κατά του οποίου απευθύνεται δύναται να ασκήσει με τις προτάσεις, που κατατίθενται, με την ποινή του απαραδέκτου, πέντε τουλάχιστον ημέρες πριν από τη συζήτηση, αντίθετη αίτηση για τα ίδια ακίνητα για τα οποία ζητείται με την αίτηση ο οριστικός προσδιορισμός της αποζημίωσης. »

14.- Σε εκδοθείσα μεταγενεστέρως της εισαγωγής της παρούσης προσφυγής απόφαση, ο Άρειος Πάγος, συνάδον προς την παγία νομολογία του Δικαστηρίου, έκρινε ότι η ασκηθείσα δυνάμει του άρθρου 20 § 5 του Κώδικος περί Απαλλοτριώσεων ανταγωγή είναι παραδεκτή, εφ' όσον αφορά το ακίνητο το οποίο καλύπτεται από την κυρία αίτηση του Δημοσίου, χωρίς να αφορά απαραίτητως τα αυτά «κεφάλαια» (ερωτήματα) με τα αναφερόμενα στην εν λόγω αίτηση. Διευκρίνισε ότι οιαδήποτε αντίθετος ερμηνεία αυτής της διατάξεως θα προσέκρουε στο

ΕΥΘΥΜΙΑ ΠΑΠΑΜΑΥΡΟΥ

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ (Α.Μ. 106)

ΑΙΟΛΟΥ 102 – 105 64 ΑΘΗΝΑ

T. 6972330099 – 210 3390274

e.papamavrou@hotmail.com

δικαίωμα προσβάσεως σε δικαστήριο το οποίο διασφαλίζεται από το άρθρο 6 § 1 της Συμβάσεως (απόφαση υπ' αρ. 877 / 2015, 19^η Ιουνίου 2015).

15.- Το άρθρο 105 του εισαγωγικού νόμου του Αστικού Κώδικος ορίζει τα εξής :

« Για παράνομες πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του δημοσίου κατά την άσκηση της δημόσιας εξουσίας που τους έχει ανατεθεί, το δημόσιο ενέχεται σε αποζημίωση, εκτός αν η πράξη ή η παράλειψη έγινε κατά παράβαση διάταξης, που υπάρχει για χάρη του γενικού συμφέροντος. Μαζί με το δημόσιο ευθύνεται εις ολόκληρον και το υπαίτιο πρόσωπο, με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων για την ευθύνη των υπουργών. »

ΕΠΙ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Ι. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΙΚΑΖΟΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

16.- Επικαλούμενοι το άρθρο 6 § 1 της Συμβάσεως και το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου, οι προσφεύγοντες αιτιώνται τα εθνικά δικαστήρια ότι τους επέβαλαν « αυτοαποζημίωση » για τμήμα της απαλλοτριωθείσης εδαφικής τους εκτάσεως (225 m²) κηρύσσοντας απαράδεκτο την ανταγωγή τους διά της οποίας εξητείτο η μη αναγνώριση ιδιότητος παροδίων ιδιοκτητών τεκμαιρομένων ως ωφελουμένων από την διάνοιξη εθνικής οδού. Το Δικαστήριο προσδίδοντας τον προσήκοντα κατά την κρίση του νομικό χαρακτηρισμό των γεγονότων κρίνει ότι συντρέχει λόγος να εξετασθεί η υπόθεση αποκλειστικώς βάσει του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως (*Radomilja κ.α. κατά Κροατίας* [GC], προσφυγή υπ' αρ. 37685 / 10 και 22768 / 10, § 124, 20^η Μαρτίου 2018). Οι προσφεύγοντες αιτιώνται παραβίαση του δικαιώματος προσβάσεώς τους σε δικαστήριο το οποίο διασφαλίζεται από το άρθρο 6 § 1 της Συμβάσεως, το σχετικό μέρος της οποίας ορίζει :

« Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσίς του δικασθή δικαίως (...), υπό (...) δικαστηρίου (...) το οποίον θα αποφασίση (...) είτε επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...) »

A.- Επί του παραδεκτού

17.- Διαπιστώνοντας ότι η εν λόγω αιτίαση δεν είναι προδήλως αβάσιμος ή απαράδεκτος για λόγους άλλους ως αναφέρονται στο άρθρο 35 της Συμβάσεως, το Δικαστήριο κηρύσσει αυτήν παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

18.- Οι προσφεύγοντες υπεστήριξαν ότι κατά την απόρριψη της ανταγωγής τους τα εθνικά δικαστήρια υιοθέτησαν άκρως τυπολατρική ερμηνεία του άρθρου 20 § 5 του Κώδικος περί Απαλλοτριώσεων. Αναφέρονται στην υπόθεση *Αναστασάκης κατά Ελλάδος* (προσφυγή υπ' αρ. 41959/08, 6^η Δεκεμβρίου 2011) όπου το Δικαστήριο είχε ήδη επικυρώσει αντίστοιχο ερμηνεία.

19.- Η Κυβέρνηση αναφέρεται στην υπ. αρ. 877/2015 απόφαση του Ακυρωτικού Δικαστηρίου, εκδοθείσα μεταγενεστέρως της ασκήσεως της παρούσης αιτήσεως, η οποία συνάδει προς την παγία νομολογία του Δικαστηρίου σχετικώς με την ερμηνεία του άρθρου 20 § 5 (παράγραφος 14 ανωτέρω).

20.- Το Δικαστήριο υπομινύσκει τις γενικές αρχές τις αφορώσες το δικαίωμα προσβάσεως σε δικαστήριο για αστικής φύσεως υποθέσεις (*Naït - Liman κατά Ελβετίας* [GC], προσφυγή υπ' αρ. 51357 / 07, §§ 112 - 116, 15^η Μαρτίου 2018, και *Zubac κατά Κροατίας* [GC], προσφυγή υπ' αριθ. 40160 / 12, §§ 76 - 79, 5^η Απριλίου 2018). Υπομινύσκει ότι εναπόκειται πρωτίστως στις εθνικές αρχές, ιδίως στα εθνικά δικαστήρια, να ερμηνεύουν το εσωτερικό δίκαιο. Εκτός εάν η ερμηνεία η οποία υιοθετείται είναι αυθαίρετος ή προδήλως παράλογη, το καθήκον του περιορίζεται στον προσδιορισμό του κατά πόσον τα έννομα

αποτελέσματά του συνάδουν προς την Σύμβαση (*Molla Sali κατά Ελλάδος* [GC], προσφυγή υπ' αρ. 20452/14, §149, 19^η Δεκεμβρίου 2018). Τούτο αληθεύει ιδίως προκειμένου περί της υπό των δικαστηρίων ερμηνείας κανόνων δικονομικής φύσεως (βλ., μεταξύ άλλων αρχών, *Miragall Escolano κ.ά. κατά Ισπανίας*, προσφυγή υπ' αρ. 38366 / 97 και ετέρων 9, § 33, ΕΔΔΑ 2000 - 1). Εξ άλλου, οι κανονισμοί σχετικώς με τα έντυπα τα οποία πρέπει να τηρούνται κατά την άσκηση ενδίκου μέσου ασφαλώς αποσκοπούν στην διασφάλιση της ορθής απονομής της δικαιοσύνης και οι ενδιαφερόμενοι θα πρέπει να αναμένουν ότι αυτοί οι κανόνες θα εφαρμοσθούν. Το Δικαστήριο επαναβεβαιώνει, ωστόσο, ότι οι εν λόγω κανονισμοί ή η εφαρμογή τους δεν πρέπει να κωλύουν τους διαδίκους να ποιούνται χρήση ενός διαθέσιμου ενδίκου μέσου (*Αναστασάκης*, ένθα ανωτέρω, §§ 23 - 24).

21.- Εν προκειμένω, το Δικαστήριο είχε ήδη την ευκαιρία να εγκύψει επί του άρθρου 20 § 5 του Κώδικος περί Απαλλοτριώσεων. Στην υπόθεση *Αναστασάκης*, η οποία αφορούσε κατάσταση παρεμφερή προς την των προσφευγόντων, διευκρίνισε ότι ο εφαρμοσθείς υπό των εθνικών εννόμων τάξεων κανών προκειμένου να αποφανθούν επί του παραδεκτού ανταγωγής συνιστά νομολογιακή κατασκευή προκύψασα εκ της ερμηνείας του άρθρου 20 § 5. Παρατήρησε, εν τούτοις, ότι η διάταξη αυτή επέβαλε προϋπόθεση παραδεκτού, ήτοι ότι η ανταγωγή όφειλε να κατατεθεί εντός πέντε ημερών προ της συζητήσεως και όφειλε να αφορά το αυτό αγαθό προς το αναφερόμενο στην αίτηση προσδιορισμού οριστικής αποζημιώσεως. Το Δικαστήριο επεσήμανε ότι η άρνηση των εθνικών δικαστηρίων να εξετάσουν την αίτηση του προσφεύγοντος (αποσκοπούσα στην επιδίκαση προσθέτου αποζημιώσεως για ζημία λόγω παύσεως της επιχειρηματικής δραστηριότητας) αφορώσα είδος της αποζημιώσεως η οποία θα ηδύνατο να του είχε επιδικασθεί εν συνεχεία της απαλλοτριώσεως της εδαφικής εκτάσεώς του, για τον λόγο ότι το ερώτημα αυτό δεν περιλαμβάνετο στο εισαγωγικό έγγραφο της δίκης,

αφού το Δημόσιο είχε εκκινήσει την διαδικασία, ήγειρε ζήτημα αφορών το δικαίωμα του ενδιαφερομένου να έχει πρόσβαση σε δικαστήριο. Αναφερόμενο στην απόφαση *Azas κατά Ελλάδος* (προσφυγή υπ' αρ. 50824/99, § 48, 19^η Σεπτεμβρίου 2002) διά της οποίας κατωχύρωσε την ανάγκη υπάρξεως διαδικασίας η οποία εγγυάται την συνολική εκτίμηση των συνεπειών απαλλοτριώσεως εν σχέσει προς το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου, το Δικαστήριο έκρινε ότι λόγοι διαδικαστικής οικονομίας εδικοιολόγουν, επίσης, δυνάμει του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως, την εξέταση του αιτήματος του προσφεύγοντος υπό του Εφετείου. Όθεν ήχθη στο συμπέρασμα ότι ερμηνεύοντας κατ' αυτόν τον τρόπο το άρθρο 20 § 5 του Κώδικος περί Απαλλοτριώσεων, τα εθνικά δικαστήρια επέδειξαν υπερβάλλουσα προσήλωση στον τύπο παραβλέποντας την εύλογη σχέση αναλογικότητας η οποία οφείλει να υφίσταται μεταξύ του επιδιωκόμενου σκοπού και των χρησιμοποιούμενων μέσων (*Αναστασάκης*, ένθα ανωτέρω, §§ 26 - 31).

22.- Το Δικαστήριο μετ' ικανοποιήσεως σημειώνει ότι, αφ' ότου ο Άρειος Πάγος εξέδωσε την υπ' αριθμ. 877/2015 απόφασή του, η νομολογία του συνάδει προς την του Δικαστηρίου, προκύπτουσα από την υπόθεση *Αναστασάκης* (παράγραφος 14 ανωτέρω). Τούτου λεχθέντος, αυτή η νέα νομολογία ουδέν' έχει αντίκτυπο επί της καταστάσεως των προσφευγόντων των οποίων η υπόθεση έχει κριθεί οριστικώς υπό το πρίσμα της προΐσχυούσης νομολογίας του Αρείου Πάγου (βλ., *mutatis mutandis*, *Molla Sali*, ένθα ανωτέρω, § 160) . Επομένως, το Δικαστήριο θεωρεί ότι δεν συντρέχει λόγος να αποστεί της προσεγγίσεώς του επί της παρούσης υποθέσεως.

23.- Συνεπώς, υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως.

II.- ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΙΚΑΖΟΜΕΝΗΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 1 ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΠΡΟΣΘΕΤΟΥ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΥ ΑΦΟΡΩΝΤΟΣ ΤΟΝ ΚΡΙΣΙΜΟ ΧΡΟΝΟ

24.- Οι προσφεύγοντες αιτιώνται επίσης ότι το Εφετείο υπολόγισε το ποσόν της αποζημιώσεως λόγω απαλλοτριώσεως σε χρόνο προγενέστερο (ήτοι 1^η Οκτωβρίου 2004) εκείνου της συζητήσεως επί της ουσίας της υποθέσεως που διεξήχθη ενώπιόν του (ήτοι 5^η Νοεμβρίου, 2008). Επικαλούνται το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Συμβάσεως το οποίο έχει ως εξής :

« Παν φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του. Ουδείς δύναται να στερηθή της ιδιοκτησίας αυτού ειμή διά λόγους δημοσίας ωφελείας και υπό τους προβλεπομένους, υπό του νόμου και των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου όρους.

Αι προαναφερόμεναι διατάξεις δεν θίγουν το δικαίωμα παντός Κράτους όπως θέση εν ισχύ Νόμους ους ήθελε κρίνει αναγκαίους προς ρύθμισιν της χρήσεως αγαθών συμφώνως προς το δημόσιον συμφέρον ή προς εξασφάλισιν της καταβολής φόρων ή άλλων εισφορών ή προστίμων. »

A.- Επί του παραδεκτού

25.- Η Κυβέρνηση προβάλλει ένσταση κυρίως περί μη εξαντλήσεως των εθνικών ενδίκων μέσων. Υποστηρίζει ότι, εφ' όσον οι προσφεύγοντες δεν άσκησαν αγωγή αποζημιώσεως βάσει του άρθρου 105 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικος, το πραγματικό ζήτημα των επιπτώσεων της παρόδου τετραετίας επί του ποσού της αποζημιώσεως, και ως εκ τούτου η ενδεχομένη οικονομική ζημία την οποίαν υπέστησαν οι ενδιαφερόμενοι, δεν έχει εξετασθεί από τα αρμόδια δικαστήρια. Υποστηρίζει περαιτέρω ότι οι προσφεύγοντες δεν δύνανται να ισχυρισθούν ότι είναι θύματα της εικαζομένης παραβιάσεως. Εξηγεί ότι, προκειμένου να καταστεί δυνατή η διαπίστωση ζημίας και, κατά συνέπεια, παραβιάσεως του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Συμβάσεως, πρέπει να τεκμηριωθεί σημαντική διαφορά μεταξύ της τιμής της ιδιοκτησίας και, εξ αυτού, του ύψους των αποζημιώσεων κατά τον κρίσιμο χρόνο που υπεστήριξαν οι

προσφεύγοντες (ήτοι 5^η Νοεμβρίου 2008) και του ληφθέντος υπ' όψιν από τα εθνικά δικαστήρια (ήτοι 1^η Οκτωβρίου 2004). Υποστηρίζει, ωστόσο, ότι τα εθνικά δικαστήρια ουδέποτε εξήτασαν αυτό το ζήτημα και θεωρεί ότι το Δικαστήριο δεν δύναται να υποκαταστήσει, ως προς τούτο, τις εθνικές αρχές.

26.- Οι προσφεύγοντες αντιτάσσουν ότι η ένσταση είναι απορριπτέα διότι το ζήτημα του καθορισμού του κρίσιμου χρόνου, το οποίο είναι νομικό και όχι πραγματικό ζήτημα, υπεβλήθη νομοτύπως στα αρμόδια εθνικά δικαιοδοτικά όργανα.

27.- Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η αιτίαση των προσφευγόντων αφορά τον χρόνο κατά τον οποίον υπελογίσθη η αξία των περιουσιακών αγαθών τα οποία εθίγοντο από την απαλλοτριώση και, ως εκ τούτου, το ύψος της αποζημιώσεως. Θεωρεί ότι, επιλαμβανόμενο το Εφετείο και εν συνεχεία ο Άρειος Πάγος, ενδίκου μέσου σχετικού προς τον κρίσιμο χρόνο, οι προσφεύγοντες έκαναν κανονική χρήση των εις την διάθεσή τους ενδίκων μέσων αφορώντων κατ' ουσίαν τα αιτιώμενα ενώπιόν του γεγονότα. Αφ' ετέρου, αγωγή ερειδομένη επί του προαναφερθέντος άρθρου 105, η οποία πρέπει να ασκηθεί ενώπιον των διοικητικών και όχι των πολιτικών δικαστηρίων, σκοπεί στην αποκατάσταση της προκληθείσης από τις παράνομες ενέργειες των δημοσίων αρχών ζημίας και δεν δύναται να ασκηθεί προς επανεκτίμηση αποζημιώσεως απαλλοτριώσεως, το ύψος της οποίας δεν ανταποκρίνεται, κατά την γνώμη του ιδιοκτήτου, στην πραγματική αξία των περιουσιακών αγαθών του κατά τον χρόνο της συζητήσεως για τον οριστικό προσδιορισμό της αποζημιώσεως απαλλοτριώσεως (βλ. *mutatis mutandis*, Πουλημένος κ.ά. κατά Ελλάδος, προσφυγή υπ' αρ. 41230/12, §§ 31-33, 20^η Ιουλίου 2017, και Τσιγάρας κατά Ελλάδος, προσφυγή υπ' αρ.12576/12, §§ 22-23, 14^η Νοεμβρίου 2019).

28.- Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι, η προσφυγή δεν δύναται να απορριφθεί λόγω μη εξαντλήσεως των εσωτερικών ενδίκων μέσων και

ότι, κατά συνέπεια, η διατυπωθείσα από την Κυβέρνηση ένσταση πρέπει να απορριφθεί.

29.- Ως προς το έτερο σκέλος της ενστάσεως της Κυβερνήσεως, της ελκομένης από την απουσία της ιδιότητας του θύματος των προσφευγόντων, το Δικαστήριο θεωρεί ότι είναι στενώς συνδεδεμένη προς την ουσία της εγερθείσης υπό των προσφευγόντων αιτιάσεως ερειδομένης επί του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Συμβάσεως. Ως εκ τούτου, αποφασίζει να την συνεξετάσει με την ουσία της υποθέσεως.

30.- Διαπιστώνοντας, εξ άλλου, ότι η εν λόγω αιτίαση δεν είναι προδήλως αβάσιμος ή απαράδεκτος για λόγους άλλους ως αναφέρονται στο άρθρο 35 της Συμβάσεως, το Δικαστήριο κηρύσσει αυτήν παραδεκτή.

B.- Επί της ουσίας

31.- Επικαλούμενοι το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου και αναφερόμενοι στην απόφαση του Εφετείου επί της προαναφερθείσης υποθέσεως *Πουλημένος*, οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι ο κρίσιμος χρόνος τον οποίον επέλεξαν τα ελληνικά δικαστήρια, δίχως να λαμβάνουν υπ' όψιν την πάροδο του χρόνου και την τιμαριθμική αναπροσαρμογή, είχε ως αποτέλεσμα τον προσδιορισμό απομειωμένης κατά 13,8% αποζημιώσεως εν σχέσει προς την αξία των περιουσιακών αγαθών τους κατά την ημερομηνία της ακροάσεως επί της ουσίας της υποθέσεως ενώπιον του εφετείου.

32.- Η Κυβέρνηση κατ' ουσίαν επαναλαμβάνει την επιχειρηματολογία την οποία προέβαλε ως προς την προκαταρκτική ένσταση (βλ. παράγραφο 26 ανωτέρω). Αρνείται την ύπαρξη ουσιώδους αποκλίσεως μεταξύ των επιδικασθεισών υπό του Εφετείου αποζημιώσεων και εκείνων τις οποίες εικάζεται ότι όφειλε να είχε επιδικάσει στους προσφεύγοντες εφ' όσον ο κρίσιμος χρόνος ήτο εκείνος τον οποίον αυτοί υπεστήριζαν. Υπογραμμίζει, επίσης, ότι τα πραγματικά περιστατικά της παρούσης

ΕΥΘΥΜΙΑ ΠΑΠΑΜΑΥΡΟΥ

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ (Α.Μ. 106)

ΑΙΟΛΟΥ 102 – 105 64 ΑΘΗΝΑ

T. 6972330099 – 210 3390274

e.papamavrou@hotmail.com

υποθέσεως διαφέρουν από τα επίμαχα στην υπόθεση *Πουλημένος*, όπου η διαρρεύσασα μεταξύ του προσδιορισμού της προσωρινής αποζημιώσεως και του προσδιορισμού της οριστικής αποζημιώσεως περίοδος υπερέβαινε τα δώδεκα έτη και όχι περί τα τέσσερα έτη όπως στην προκειμένη περίπτωση.

33.- Το Δικαστήριο υπομινύσκει τις γενικές αρχές τις απορρέουσες εκ του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Συμβάσεως (βλ., μεταξύ πολλών άλλων, *Fábián κατά Ουγγαρίας* [GC], προσφυγή υπ' αρ. 78117/13 § 60, 5^η Σεπτεμβρίου 2017, και *Τσιγάρας*, ένθα ανωτέρω, § 32). Σημειώνει ότι, στον βαθμό κατά τον οποίον οι προσφεύγοντες αιτιώνται ότι ο υπό του Εφετείου ληφθείς υπ' όψιν για την εκτίμηση της αξίας των περιουσιακών αγαθών τους κρίσιμος χρόνος συνεπήγετο απομείωση της αποζημιώσεώς τους, η επίδικος κατάσταση εμπίπτει στην πρώτη πρόταση του πρώτου εδαφίου του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Συμβάσεως, το οποίο διατυπώνει γενικώς την αρχή του σεβασμού της ιδιοκτησίας. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο οφείλει να ερευνήσει κατά πόσον υφίστατο δικαία ισορροπία μεταξύ των απαιτήσεων του γενικού συμφέροντος της κοινότητας και των επιταγών προασπίσεως των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου. Προκειμένου να διαπιστωθεί κατά πόσον το επίμαχο μέτρο επιτυγχάνει την επιθυμητή δικαία ισορροπία και, ιδίως, δεν επιβαρύνει δυσαναλόγως τους προσφεύγοντες, συντρέχει λόγος να ληφθούν υπ' όψιν οι προβλεπόμενες από την εθνική νομοθεσία μέθοδοι αποζημιώσεως. Ειδικότερα, η προσήκουσα αποζημίωση θα υφίστατο μείωση εάν η καταβολή αυτής αγνοούσε στοιχεία δυνάμενα να μειώσουν την αξία της, όπως η πάροδος χρονικής περιόδου μη δυναμένης να θεωρηθεί εύλογος. Εν τοιαύτη περιπτώσει, το Δικαστήριο εξετάζει κυρίως κατά πόσον η Διοίκηση έχει επικαιροποιήσει το οφειλόμενο ποσόν προς αντιστάθμιση της απομείωσής του λόγω παρελεύσεως χρόνου (βλ. *Τσιγάρας*, ένθα

ανωτέρω, §§ 33-34, *Πουλημένος*, ένθα ανωτέρω, §§ 43 -45, και υποθέσεις εις αυτά αναφερόμενες).

34.- Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει εξ αρχής ότι, κατά το άρθρο 17 § 2 του Συντάγματος, εάν η αφορώσα τον προσδιορισμό της οριστικής αποζημιώσεως συζήτηση διεξαχθεί μετά την παρέλευση έτους από την συζήτηση για τον προσδιορισμό της προσωρινής αποζημιώσεως, λαμβάνεται υπ' όψιν η αξία του περιουσιακού αγαθού κατά τον χρόνο της συζητήσεως για τον προσδιορισμό της οριστικής αποζημιώσεως. Το Δικαστήριο ηδυνήθη εξ αυτού να συναγάγει ότι σκοπός αυτής της διατάξεως είναι να διασφαλίσει ότι ο κρίσιμος χρόνος για τον προσδιορισμό της αποζημιώσεως είναι ο πλησιέστερος προς εκείνον της καταβολής της στους δικαιούχους, κατά τρόπον ώστε η αποζημίωση να είναι «πλήρης» όπως απαιτείται από το αυτό άρθρο (*Τσιγάρας*, ό.π., § 35, και *Πουλημένος*, ό.π., § 46).

35.- Το Δικαστήριο υπομιμνήσκει ότι εν προκειμένω το Πρωτοδικείο προέβη στον προσδιορισμό της προσωρινής αποζημιώσεως κατά τον χρόνο της ακροαματικής διαδικασίας η οποία διεξήχθη ενώπιόν του, ήτοι την 1^η Οκτωβρίου 2004. Η ακρόαση για τον προσδιορισμό της οριστικής αποζημιώσεως έλαβε χώρα την 21^η Σεπτεμβρίου 2005 ενώπιον του Εφετείου. Ωστόσο, κατά την συζήτηση αυτή, το Εφετείο εξέδωσε την υπ' αριθμ. 33/2006 προσωρινή απόφαση διά της οποίας ανέβαλε την επί της ουσίας εξέταση της υποθέσεως και διέταξε την διενέργεια πραγματογνωμοσύνης. Η υπόθεση εξητάσθη επί της ουσίας μόλις την 5^η Νοεμβρίου 2008. Δι' αποφάσεώς του την 29^η Ιουνίου 2009, το Εφετείο **επέλεξε** ως κρίσιμο χρόνο για τον προσδιορισμό της αξίας του θιγέντος εκ της απαλλοτριώσεως περιουσιακού αγαθού την 1^η Οκτωβρίου 2004 με το αιτιολογικό ότι η πρώτη συζήτηση για τον προσδιορισμό της οριστικής αποζημιώσεως διεξήχθη την 21^η Σεπτεμβρίου 2005, ήτοι λιγότερο του έτους μετά την συζήτηση για τον προσδιορισμό της προσωρινής αποζημιώσεως.

36.- Το Δικαστήριο θεωρεί ότι δεν εναπόκειται σε αυτό να εκφέρει γνώμη ως προς το ακριβές ύψος της τελικής αποζημιώσεως την οποία επρόκειτο να λάβουν οι προσφεύγοντες εν συναρτήσει προς τις διακυμάνσεις των τιμών της αγοράς, τον πληθωρισμό ή οιαδήποτε άλλη ενδεχομένη αιτία. Παρά ταύτα, λαμβάνοντας υπ' όψιν το γεγονός της παρελεύσεως πλέον των τεσσάρων ετών μεταξύ του ληφθέντος υπ' όψιν χρόνου για την εκτίμηση του ύψους της οριστικής αποζημιώσεως και του χρόνου κατά τον οποίο διεξήχθη η επί της ουσίας συζήτηση, το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι εσωτερικές αρχές αγνόησαν τις περιστάσεις οι οποίες θα ηδύναντο να επιφέρουν την αναντιστοιχία του ύψους της αποζημιώσεως προς την αξία του περιουσιακού αγαθού κατ' αυτόν τον τελευταίο χρόνο (*Τσιγάρας*, ένθα ανωτέρω, § 37, και *Πουλημένος*, ένθα ανωτέρω, §§ 51-52).

37.- Ωσαύτως, το Δικαστήριο σημειώνει το επιχείρημα της Κυβερνήσεως κατά το οποίο οι περιστάσεις της παρούσης υποθέσεως διαφέρουν των της υποθέσεως *Πουλημένος*, στην οποία διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου λόγω παρόδου δώδεκα ετών μεταξύ του χρόνου ο οποίος είχε ληφθεί υπ' όψιν για τον προσδιορισμό της αποζημιώσεως και του χρόνου κατά τον οποίον η τελευταία είχε επιδικασθεί. Υπομινύσκει ότι έχει ήδη απορρίψει παρόμοιο επιχείρημα στην υπόθεση *Τσιγάρας*, εκτιμώντας πως παρά το γεγονός ότι, στην μία περίπτωση, το μεσολαβούν χρονικό διάστημα/χρονική απόσταση ήτο σημαντικώς μεγαλύτερο, τα περιστατικά των δύο υποθέσεων παρέμεναν παρόμοια, δεδομένου ότι τα εθνικά δικαστήρια δεν είχαν λάβει υπ' όψιν τον δυνητικό αντίκτυπο της παρελεύσεως χρόνου επί της αξίας του απαλλοτριωθέντος περιουσιακού αγαθού (*Τσιγάρας*, ένθα ανωτέρω, § 38). Το Δικαστήριο θεωρεί ότι δεν συντρέχει λόγος να αποστεί του συμπεράσματός του επί της παρούσης υποθέσεως.

38.- Το Δικαστήριο κρίνει, επομένως, ότι οι προσφεύγοντες αναγκάστηκαν να επωμισθούν δυσανάλογο και υπέρμετρο βάρος το οποίο διαταράσσει την δικαία ισορροπία μεταξύ της διασφάλισης του δικαιώματος στην ιδιοκτησία και όσων επιτάσσει το δημόσιο συμφέρον (βλ. *Τσιγάρας*, § 39, και *Πουλημένος*, ένθα ανωτέρω, § 53).

39.- Συνεπώς, απορρίπτει την ένσταση της Κυβερνήσεως της ελκομένης από την απουσία της ιδιότητας του θύματος των προσφευγόντων και διαπιστώνει ότι υπήρξε παραβίαση του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Συμβάσεως.

III. ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΙΚΑΖΟΜΕΝΩΝ ΛΟΙΠΩΝ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

40.- Επικαλούμενοι το άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Συμβάσεως, οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι το Εφετείο δεν αιτιολόγησε την απόφασή του προσδιορισμού ειδικής αποζημιώσεως ύψους 70 000 Ευρώ προς συμψηφισμό της απομειώσεως της αξίας του επί του μη απαλλοτριωθέντος τμήματος επικειμένου. Εκτιμούν ότι το ύψος αυτής της αποζημιώσεως αφίσταται πλήρως από τα πορίσματα των υπό του Εφετείου ορισθέντων πραγματογνωμόνων.

41.- Η Κυβέρνηση ανταπαντά ότι το Εφετείο εκτιμά ελευθέρως τα αποδεικτικά μέσα, συμπεριλαμβανομένων των εκθέσεων πραγματογνωμοσύνης, οι οποίες στερούνται ηυξημένης αποδεικτικής ισχύος. Κατ' αυτήν, είναι σαφές ότι το εν λόγω δικαστήριο, αφού εξήτασε δεόντως όλα τα αποδεικτικά στοιχεία, έκρινε ότι οι εκτιμήσεις των πραγματογνωμόνων ήσαν, εν προκειμένω, υπερβολικές.

42.- Το Δικαστήριο επισημαίνει εξ αρχής ότι, προσδίδοντας τον προσήκοντα κατά την κρίση του νομικό χαρακτηρισμό των πραγματικών περιστατικών, κρίνει ότι συντρέχει λόγος να εξετασθεί η αιτίαση αποκλειστικώς βάσει του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως (*Radomilja κ.α. κατά Κροατίας*, ένθα ανωτέρω § 124).

ΕΥΘΥΜΙΑ ΠΑΠΑΜΑΥΡΟΥ

ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ (Α.Μ. 106)

ΑΙΟΛΟΥ 102 – 105 64 ΑΘΗΝΑ

T. 6972330099 – 210 3390274

e.papamavrou@hotmail.com

43.- Εν προκειμένω, το Εφετείο επεδίκασε ειδική αποζημίωση ύψους 70 000 Ευρώ προς συμψηφισμό της απομειώσεως του επί του μη απαλλοτριωθέντος τμήματος ιδιοκτησίας των προσφευγόντων επικειμένου. Όθεν, πρόκειται περί ποσού το οποίο *a priori* δεν φαίνεται παράλογο. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο δεν δύναται να υποκαταστήσει τα Ελληνικά δικαιοδοτικά όργανα ως προς τον προσδιορισμό του ύψους της ειδικής αποζημιώσεως εν προκειμένω. Εν πάση περιπτώσει, ουδεμία υφίσταται ένδειξη εκ του φακέλλου της δικογραφίας υποδηλούσα ότι τα επιληφθέντα δικαστήρια προέβησαν σε αυθαίρετο προσδιορισμό αυτής της αποζημιώσεως. Λαμβάνοντας υπ' όψιν το περιθώριο εκτιμήσεως το οποίο απολαμβάνουν οι εθνικές αρχές εκ των διατάξεων του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου (βλ., *mutatis mutandis*, *Χορομίδης κατά Ελλάδος*, προσφυγή υπ' αρ. 54932/08, § 69, 26^η Ιουλίου 2011, *Αντωνοπούλου κ.ά. κατά Ελλάδος*, προσφυγή υπ' αρ. 49000/06, § 41, 16^η Απριλίου 2009, *Σαμψωνίδης κ.ά. κατά Ελλάδος*, προσφυγή υπ' αρ. 2834/05, § 47, 6^η Δεκεμβρίου 2007) το Δικαστήριο κρίνει ότι το ύψος της ειδικής αποζημιώσεως είναι εύλογο εν σχέσει προς την απομείωση του εν λόγω επικειμένου.

44.- Επομένως, το σκέλος αυτό της προσφυγής είναι προδήλως αβάσιμο και πρέπει να απορριφθεί, κατ' εφαρμογήν των άρθρων 35 §§ 3 α) και 4 της Συμβάσεως.

45.- Το Δικαστήριο, εν τέλει σημειώνει ότι οι προσφεύγοντες, αναφερόμενοι στην αίτησή τους για δίκαιη ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης την οποία λένε ότι υπέστησαν ως αποτέλεσμα των εικαζομένων παραβιάσεων της Συμβάσεως, παρητήθησαν ρητώς των παρατηρήσεών τους βάσει του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου ελκομένου εκ της αρνήσεως των εσωτερικών δικαιοδοτικών οργάνων να τους επιδικάσουν αποζημίωση λόγω ηθικής βλάβης προκληθείσης εκ της απαλλοτριώσεως. Όθεν δεν συντρέχει λόγος να αποφανθεί επ' αυτής της αιτιάσεως.

IV. ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΣ

46.- Κατά τους όρους του άρθρου 41 της Συμβάσεως,

« Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Συμβάσεως ή των Πρωτοκόλλων της, και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλομένου Μέρους δεν επιτρέπει παρά μόνον ατελή εξάλειψη των συνεπειών της παραβιάσεως αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εφ' όσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση .»

A. Ζημία

47.- Οι προσφεύγοντες αξιούν διάφορα ποσά λόγω υλικής βλάβης την οποία διατείνονται ότι υπέστησαν ως αποτέλεσμα των εικαζόμενων παραβιάσεων. Διεκδικούν, ωσαύτως, το ποσόν των 10 000 Ευρώ έκαστος λόγω ηθικής βλάβης.

48.- Η Κυβέρνηση θεωρεί ότι τα αξιούμενα ποσά είναι υπερβολικά και παντελώς αδικαιολόγητα.

49.- Το Δικαστήριο υπομινύσκει ότι διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως εξ αιτίας της απορρίψεως υπό των εθνικών δικαστηρίων της ανταγωγής των προσφευγόντων σχετικώς με την αυτοαποζημίωση και παραβίαση του άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου λόγω του κρίσιμου χρόνου του επιλεγέντος από τα εθνικά δικαστήρια. Δεν δύναται, βεβαίως, να εικοτολογήσει περί του ύψους του ποσού το οποίο θα ελάμβαναν οι προσφεύγοντες εάν τα εθνικά δικαστήρια είχαν εξετάσει την ανταγωγή τους επί της ουσίας ή διατηρούσαν τον υπ' αυτών προβαλλόμενο κρίσιμο χρόνο. Εκτιμά, ωστόσο, ότι οι ενδιαφερόμενοι απώλεσαν την πραγματική πιθανότητα να εκδικασθούν οι αξιώσεις τους και ότι ο επιλεγείς από τα εθνικά δικαστήρια κρίσιμος χρόνος τους προεκάλεσε βεβαία υλική ζημία.

50.- Λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι είναι ανέφικτος ο επακριβής προσδιορισμός της ζημίας την οποίαν υπέστησαν οι προσφεύγοντες, βάσει των προσκομισθέντων υπό των διαδίκων εγγράφων, το Δικαστήριο αποφασίζει να κρίνει κατά δικαία κρίση (*Καναγκίνης κατά Ελλάδος*

(δικαία ικανοποίηση), προσφυγή υπ' αρ. 27662 /09, § 26, 8^η Μαρτίου 2018).

51.- Υπό το φως αυτών των σκέψεων, το Δικαστήριο κρίνει εύλογο να επιδικάσει από κοινού στους προσφεύγοντες 18.000 Ευρώ, για το σύνολο των ζημιών.

B. Δικαστικές δαπάνες και έξοδα

52.- Οι προσφεύγοντες αξιούν το ποσόν των 3.200 Ευρώ ως δικαστικές δαπάνες και έξοδα στα οποία υπεβλήθησαν εντός του πλαισίου της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου. Διευκρινίζουν ότι η αμοιβή του νομικού παραστάτου τους θα εξαρτηθεί από την έκβαση της υποθέσεως και εκτιμούν ότι το προτεινόμενο ποσόν είναι εύλογο εν σχέσει προς την ισχύουσα στην Ελλάδα ωριαία αμοιβή, ήτοι 80 Ευρώ.

53.- Η Κυβέρνηση θεωρεί ότι δεν πληρούνται οι αναγκαίες για την επιδίκαση αυτού του ποσού προϋποθέσεις. Εν πάση περιπτώσει, το ποσόν το οποίο ενδεχομένως θα επιδικασθεί ως δικαστικές δαπάνες και έξοδα δεν δύναται να υπερβαίνει τα 500 ευρώ.

54.- Συμφώνως προς την παγία νομολογία του Δικαστηρίου, η επιδίκαση των δικαστικών δαπανών και εξόδων κατά το άρθρο 41 τελεί υπό την προϋπόθεση της διαπιστώσεως της πραγματικότητας, της αναγκαιότητας και του ευλόγου χαρακτήρος ως προς το ύψος τους (*Ιατρίδης κατά Ελλάδος* (δικαία ικανοποίηση) [GC], προσφυγή υπ' αρ. 31107/96, § 54, 19^η Οκτωβρίου 2000).

55.- Εν προκειμένω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι προσφεύγοντες δεν προσέκομισαν τιμολόγιο ή παραστατικό αμοιβών. Βεβαιώνουν ότι έχουν συνάψει με τον συνήγορό τους συμφωνία, η οποία φαίνεται να ομοιάζει με συμφωνία *quota litis*, ήτοι συμφωνία διά της οποίας ο πελάτης δικηγόρου δεσμεύεται να καταβάλει στον τελευταίο, ως αμοιβή, ορισμένο ποσοστό του ποσού το οποίο ενδεχομένως θα επεδίκαζε το δικαστήριο (*Ιατρίδης*, ένθα ανωτέρω, § 55).

56.- Επομένως, δεδομένης της μελλοντικής φύσεως των εν λόγω αμοιβών, η αξίωση των προσφευγόντων αφορά υποθετικές δικαστικές δαπάνες και έξοδα, η πραγματικότητα των οποίων δεν δύναται να αποδειχθεί (*Γεωργούλης κ.ά*, κατά Ελλάδος, προσφυγή υπ' αριθμ. 38752 / 04, § 35 , 21^η Ιουνίου 2007). Ως εκ τούτου, είναι απορριπτέα.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

57.- Το Δικαστήριο θεωρεί αρμόζοντα τον υπολογισμό του τόκου υπερημερίας βάσει του επιτοκίου της διευκολύνσεως οριακής χρηματοδοτήσεως της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τραπέζης προσηυξημένο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΟΜΟΦΩΝΩΣ

1. *Συνεκτιμά* την ουσία της προκαταρκτική ενστάσεως της Κυβερνήσεως, της ελκομένης από την απουσία της ιδιότητος του θύματος και την *απορρίπτει* ·
2. *Κηρύσσει* παραδεκτή την προσφυγή ως προς τις αιτιάσεις τις ελκόμενες από το δικαίωμα προσβάσεως σε δικαστήριο σχετικώς προς την απόρριψη της ανταγωγής και του κρισίμου χρόνου υπολογισμού της αποζημιώσεως απαλλοτριώσεως και απορρίπτει αυτήν κατά τα λοιπά ·
3. *Κρίνει* ότι υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως ως προς την απόρριψη της ανταγωγής ·
4. *Κρίνει* ότι υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Συμβάσεως ως προς τον κρίσιμο χρόνο υπολογισμού της αποζημιώσεως απαλλοτριώσεως ·
5. *Κρίνει*
 - (α) Ότι το Εναγόμενο Κράτος πρέπει να καταβάλλει από κοινού στους προσφεύγοντες, εντός τριών μηνών 18.000 Ευρώ (δεκαοκτώ

χιλιάδες Ευρώ) πλέον οποιουδήποτε ποσού ήθελε οφείλεται ως φόρος, για το σύνολο των ζημιών ·

(β) Ότι από την λήξη της εν λόγω προθεσμίας και μέχρι την καταβολή, το ποσό αυτό θα αυξηθεί με απλό επιτόκιο ίσο με το οριακό επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, που εφαρμόζεται κατά την περίοδο αυτή, αυξημένο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες ·

6. Απορρίπτει το αίτημα δικαίας ικανοποίησης κατά τα λοιπά.

Συνετάγη στην γαλλική γλώσσα, ακολούθως γραπτώς την 29^η Σεπτεμβρίου 2022, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 77 §§ 2 και 3 του Κανονισμού.

Υπογραφές

Liv Tigerstedt
Αναπληρωτή Γραμματέα

Krzysztof Wojtyczek
Πρόεδρο

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΖΟΥΒΑΡΑΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΙ κατά ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Αρ.	Ονοματεπώνυμο	Έτος γεννήσεως	Υπηκοότης	Τόπος κατοικίας
1.	Δημήτριος ΤΖΟΥΒΑΡΑΣ	1938	Ελληνική	Άγιος Δημήτριος
2.	Αναστασία ΤΖΟΥΒΑΡΑ	1964	Ελληνική	Άγιος Δημήτριος
3.	Παναγιώτα ΤΖΟΥΒΑΡΑ	1968	Ελληνική	Άγιος Δημήτριος

Συνολικός αριθμός σελίδων μεταφρασθέντος κειμένου : 15

Συνολικός αριθμός σελίδων μετάφρασης : 24

*Επίσημη μετάφραση ως προς την πιστή και ακριβή απόδοση του περιεχομένου
χωρίς μεταβολές, από την Γαλλική στην Ελληνική γλώσσα.
(Νόμος 4781/2021, Άρθρο 147 - ΦΕΚ 4561/28.02.2021)
Αθήνα, 12.12.2022,
Ευθυμία Παπαμάρου (ΑΜ 106)
Πιστοποιημένη Μεταφράστρια Υπ.Εξ
(ΥΑ Π23ΜΕΤ - 34908/19.07.2021, ΦΕΚ Β' 3149)*